

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Α) Νομολογία Πολιτικών Δικαστηρίων

Σ 5, 12, 20.1 / ΕΣΔΑ (ν.δ. 53/1974) 6.1 / ΑΚ 34, 35, 61, 107 / ΚΠολΔ 62 & 68 / α.ν. 1022/1946 άρθρο 4.7

Ικανότητα διαδίκου.

Οι ειδικοί λογαριασμοί, όπως το «Γαμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Ε.Τ.», είναι μορφώματα που λειτουργούν ως ασφαλιστικοί οργανισμοί δίχως νομική προσωπικότητα και δεν έχουν ικανότητα να είναι διάδικοι κατά το άρθρο 62 εδ. β', καθώς δεν αποτελούν ένωση προσώπων, αλλά συγκέντρωση περιουσίας. Ένδικα βοηθήματα ή ένδικα μέσα ασκούμενα από τέτοιο ειδικό λογαριασμό ή στρεφόμενα κατ' αυτού ασκούνται από ανάπαρτο πρόσωπο ή, αντιστοίχως κατά ανάπαρτου προσώπου και απορρίπτονται συνεπώς ως απαράδεκτα. Η παραδοχή αυτή δεν είναι αντίθετη στο άρθρο 20.1 του Συντάγματος ούτε στο άρθρο 6.1 της ΕΣΔΑ, αφού οι διατάξεις αυτές προϋποθέτουν πρόσωπο ικανό να είναι διάδικος, ι-διότητα που δεν πληρούται στους ανωτέρω ειδικούς λογαριασμούς.

Ολομέλεια Αρείου Πάγου 25/2008*

(Σύνθεση: Β. Νικόπουλος, Δ. Λοβέρδος, Γ. Φώσκολος, Δ. Δαλιάνης, Ρ. Ασημακοπούλου, Η. Γιαννακάκης, Γ. Μάμαλης, Χ. Αλεξόπουλος, Ε. Αθανασίου, Ι.-Σ. Τέντες, Α. Ζερβομπεάκος, Α. Νικάκης, Χ. Παπαηλιού, Μ. Θεοχαρίδης, Θ. Γκοϊνη, Ζ. Βασιλόπουλος - Εισηγητής, Α. Λιανός, Ι. Παπουτσής, Δ. Παπαντωνοπούλου, Ν. Λεοντής, Β. Κοτέα, Ε. Μάλλιος)

Επειδή, με το άρθρο 62 ΚΠολΔ ορίζεται ότι όποιος έχει την ικανότητα να είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, έχει την ικανότητα να είναι διάδικος. Ενώσεις προσώπων που επιδιώκουν κάποιο σκοπό, χωρίς να είναι σωματεία, καθώς και εταιρίες, που δεν έχουν νομική προσωπικότητα, μπορούν να είναι διάδικοι. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι η ικανότητα του διαδίκου ρυθμίζεται σε άμεση συσχέτιση με το ουσιαστικό δίκαιο και επομένως, ενόψει των διατάξεων των άρθρων 34, 35, 61, 72 και 748 ΑΚ διάδικος μπορεί να είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ενώσεις προσώπων, που επιδιώκουν κάποιο σκοπό χωρίς να είναι σωματεία ή εταιρίες, που δεν έχουν αποκτήσει νομική προσωπικότητα, ή σύνολο περιουσίας, η οποία έχει ταχθεί για την εξυπηρέτηση ορισμένου σκοπού, εφόσον όμως έχει αποκτήσει νομική προσωπικότητα, κατά τους όρους του νόμου. Ειδικότερα, όσον αφορά στην τελευταία περίπτωση (σύνολο περιουσίας), κατά το άρθρο 361 ΑΚ, μπορεί

---

* Για την πληρότητα της ενημέρωσης παρατίθεται παρακάτω και η απόφαση του Τμήματος που παρέπεμψε στην Ολομέλεια (Β' Τμήμα 1603/2006), κάτω από την οποία επιχειρείται σχολιασμός αμφοτέρων των αποφάσεων.

να συμφωνηθεί μεταξύ του εργοδότη και των εργαζομένων σε μία επιχείρηση ή υπηρεσία η συγκέντρωση περιουσίας σε ειδικό λογαριασμό για ορισμένο σκοπό (παροχή εφάπαξ βοηθημάτων κ.λπ). Τέτοιους ειδικούς λογαριασμούς δεν τους αποκλείει η νομοθεσία μας, αλλ' αντιθέτως τους προβλέπει ειδικώς στα πλαίσια ασφαλιστικών οργανισμών και για ασφαλιστικές παροχές (άρθρο 4 § 7 του α.ν. 1022/1946). Οι λογαριασμοί αυτοί, κατά κανόνα, δεν έχουν νομική προσωπικότητα, για την απόκτηση της οποίας απαιτούνται οι νόμιμες, κατά περίπτωση, διατυπώσεις και δεν αποτελούν αστικές εταιρίες, ενώ δεν έχουν και ικανότητα να είναι διάδικοι, σύμφωνα με τη διάταξη 62 παρ. 2 ΚΠολΔ, αφού δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως εταιρίες χωρίς νομική προσωπικότητα και ενώσεις προσώπων που επιδιώκουν κάποιο σκοπό, χωρίς να είναι σωματεία. Για τις ενώσεις προσώπων το Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 12 παρ. 1 ότι οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις, τηρώντας τους νόμους του κράτους και το άρθρο 107 εδ. α' ΑΚ ότι η ένωση προσώπων για την επιδίωξη σκοπού, όταν δεν αποτελεί σωματείο, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά, διέπεται από τις διατάξεις για την εταιρία. Η διάταξη αυτή ρυθμίζει ενώσεις προσώπων που έχουν σωματειακή υφή, οι οποίες ως εκ τούτου διαφέρουν σημαντικά από τις εταιρίες. Περαιτέρω ορίζεται με το άρθρο 5 § 1 του Συντάγματος ότι «καθένας έχει δικαίωμα ν' αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη», με το άρθρο 20 παρ. 1 ότι «καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί ν' αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή τα συμφέροντά του, όπως ο νόμος ορίζει» και με το άρθρο 6 § 1α της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ), που κυρώθηκε με το ν.δ 53/1974 και έχει, σύμφωνα με το άρθρο 28 § 1 του Συντάγματος, αυξημένη, έναντι των κοινών νόμων, ισχύ, ότι «κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα, όπως η υπόθεσή του δικαστεί δίκαια, δημόσια και μέσα σε λογική προθεσμία από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που λειτουργεί νόμιμα και θ' αποφασίσει είτε για τις αμφισβητήσεις στα δικαιώματα και υποχρεώσεις του αστικής φύσεως, είτε για το βάσιμο κάθε εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως». Εξάλλου, κατά τη διάταξη του άρθρου 559 αρ. 1 του ΚΠολΔ, ο λόγος αναίρεσης για ευθεία παράβαση κανόνα ουσιαστικού δικαίου, ιδρύεται αν αυτός δεν εφαρμόστηκε ενώ συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του ή αν εφαρμόστηκε ενώ δεν έπρεπε καθώς και αν το δικαστήριο προσέδωσε στον εφαρμοστέο κανόνα έννοια διαφορετική από την αληθινή. Με τον λόγο αυτό ελέγχεται αν υπήρξε σφάλμα στη μείζονα πρόταση του δικανικού συλλογισμού είτε αυτή διατυπώνεται ρητώς είτε εξυπονοείται, ή σφάλμα στην υπαγωγή της ελάσσονος πρότασης, την οποία συνιστούν οι πραγματικές παραδοχές στη μείζονα πρόταση. Περαιτέρω κατά το άρθρο 559 αρ. 14 του ΚΠολΔ αναίρεση επι-

τρέπεται και αν το δικαστήριο παρά το νόμο κήρυξε ή δεν κήρυξε ακυρότητα, έκπτωση από το δικαίωμα ή απαράδεκτο. Κατά την έννοια της διάταξης αυτής, η ακυρότητα πρέπει να έχει λάβει χώρα ενώπιον του δικάσαντος δικαστηρίου και να χαρακτηρίζεται ως δικονομική. Το έννομο συμφέρον όμως και η νομιμοποίηση του διαδικού, αποτελούν, σύμφωνα με το άρθρο 68 ΚΠολΔ, ουσιαστικές προϋποθέσεις για την παροχή δικαστικής προστασίας. Συνεπώς, η εσφαλμένη κρίση του δικαστηρίου ότι συντρέχουν ή όχι οι προϋποθέσεις αυτές ιδρύει τον αναιρετικό λόγο του αριθμού 1 του άρθρου 559 και όχι εκείνον του αριθμού 14, ο οποίος ανακύπτει μόνον όταν στο δικόγραφο της αγωγής δεν εκτίθενται τα στοιχεία που θεμελιώνουν τη νομιμοποίηση και δικαιολογούν το έννομο συμφέρον για την άσκησή της. Τέλος κατά τη διάταξη του αρ. 19 του ίδιου άρθρου 559 ΚΠολΔ, ιδρύεται λόγος αναιρέσεως, αν η απόφαση δεν έχει νόμιμη βάση και ιδίως αν δεν έχει καθόλου αιτιολογίες ή έχει αιτιολογίες αντιφατικές ή ανεπαρκείς σε ζήτημα που ασκεί ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης. Κατά την έννοια της διάταξης αυτής υπάρχει έλλειψη νόμιμης βάσης, λόγω ανεπαρκών ή αντιφατικών αιτιολογιών, όταν από το αιτιολογικό της απόφασης, που συνιστά την ελάχιστο πρόταση του δικανικού συλλογισμού, δεν προκύπτουν, κατά τρόπο πλήρη, σαφή και χωρίς αντιφάσεις τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία, σύμφωνα με το νόμο, είναι αναγκαία για την κρίση στη συγκεκριμένη περίπτωση, ότι συντρέχουν οι όροι της διάταξης που εφαρμόστηκε ή ότι δεν συντρέχουν οι όροι της εφαρμογής της. Ιδρύεται, δηλαδή, ο λόγος αυτός αναιρέσεως, όταν από τις παραδοχές της απόφασης δημιουργούνται αμφιβολίες για το αν παραβιάστηκε ή όχι ουσιαστική διάταξη νόμου. Στην προκειμένη υπόθεση το Εφετείο δέχθηκε με την προσβαλλόμενη απόφασή του, όπως από αυτή προκύπτει, τα ακόλουθα: Στην από 25.10.1948 συλλογική σύμβαση εργασίας, που καταρτίστηκε μεταξύ της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος και του συλλόγου των υπαλλήλων της Τράπεζας αυτής περιλήφθηκε ο εξής όρος «Συνιστάται ειδικός λογαριασμός επικουρικής ασφαλίσεως υπό την επωνυμία Ταμείο Επικουρικής Ασφαλίσεως Προσωπικού της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, ούτινος ο σκοπός, οι πόροι και εν γένει τα της λειτουργίας αυτού ρυθμίζονται δια του συνημμένου τη παρούση καταστατικού, όπερ αποτελείται εξ άρθρων είκοσι εννέα (29)». Με βάση τον όρο αυτό της άνω σ.σ.ε συστήθηκε το αναιρεσιών Ταμείο. Το εν λόγω μόρφωμα, όπως προκύπτει από τον άνω όρο της σ.σ.ε., χαρακτηρίζεται από την ίδια τη συστατική πράξη ως «ειδικός λογαριασμός», ότι ιδρύθηκε με αυτή τη σ.σ.ε. και χωρίς άλλη πολιτειακή πράξη, έχει ως σκοπό την επικουρική ασφάλιση του προσωπικού της Εμπορικής Τράπεζας και στο καταστατικό ανατέθηκε η αποστολή να εξειδικεύσει τον σκοπό, τους πόρους και εν γένει τα της λειτουργίας του ειδικού λογαριασμού, χωρίς αναφορά σε ενδεχόμενα μέλη του. Στη συνέχεια το Εφετείο, αφού δέχεται ότι στον εν λόγω ειδικό λογαριασμό δεν προσδόθηκε νομική προσωπικότητα (γεγονός που δέχθηκε και η 1603/2006 παραπεμπτική απόφαση του Αρείου Πάγου) διαλαμ-

βάνει, περαιτέρω στην προσβαλλόμενη απόφασή του ότι το αναιρεσεΐον δεν έχει τη δυνατότητα να παρίσταται στο δικαστήριον ως διάδικος ούτε σύμφωνα με το άρθρο 64 παρ. 3 ΚΠολΔ, αφού δε πρόκειται περί ενώσεως προσώπου προς επιδίωξη κάποιου σκοπού, η οποία δεν αποτέλεσε σωματείο, και ότι πρόκειται μόνο για συγκέντρωση περιουσίας σε ειδικό λογαριασμό για ορισμένο σκοπό, συγκείμενο στη συνεχή, κατά μήνα, χορήγηση χρηματικής επικούρησης στα δικαιούμενα, κατά τους όρους της ανωτέρω σύμβασης, πρόσωπα, μετά την αποχώρηση από την ενεργό υπηρεσία ή στα, κατά τις περιπτώσεις θανάτου, μέλη των οικογενειών τους. Μετά τις παραδοχές αυτές το Εφετείο έκρινε ότι οι αντίθετες εφέσεις κατά της πρωτόδικης απόφασης, από τις οποίες η μια ασκήθηκε από ανύπαρκτο πρόσωπο και η άλλη απευθύνθηκε κατά ανύπαρκτου προσώπου, είναι απαράδεκτες και τις απέρριψε, επικυρώνοντας την πρωτόδικη απόφαση, η οποία είχε απορρίψει την αγωγή του αναιρεσεΐοντος ως αβάσιμη κατ' ουσίαν. Με όσα δέχθηκε το Εφετείο δεν παραβίασε τις ουσιαστικού δικαίου διατάξεις των άρθρων 12 του Συντάγματος, 107 εδ. α' του ΑΚ και 68 του ΚΠολΔ, με την έννοια της τελευταίας αυτής διάταξης που πιο πάνω εκτίθεται, ούτε τις διατάξεις των άρθρων 5 § 1, 20 § 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, αφού οι τελευταίες αυτές διατάξεις προϋποθέτουν πρόσωπο ικανό να είναι διάδικος, ιδιότητα που δεν πληρούται για το αναιρεσεΐον και δεν κήρυξε παρά το νόμο απαράδεκτο, με το να θεωρήσει ότι το αναιρεσεΐον, το οποίο δεν αποτελεί ένωση προσώπων, δεν μπορεί να είναι διάδικος και ν' ασκεί παραδεκτώως ένδικα μέσα. Συνεπώς ο δεύτερος λόγος αναίρεσης, κατά το πρώτο σκέλος του από τους αρ. 1 και 14 του άρθρου 559 ΚΠολΔ, είναι αβάσιμος και απορριπτός. Τέλος το Εφετείο δεν στέρησε την απόφασή του νόμιμης βάσης, διότι με σαφή και επαρκή αιτιολογία στηρίζει το διατακτικό του, δηλαδή την απόρριψη της αγωγής που άσκησε το αναιρεσεΐον. Έτσι και κατά το δεύτερο σκέλος του ο ίδιος λόγος αναίρεσης (δευτερος) από τον αρ. 19 του άρθρου 559 ΚΠολΔ είναι αβάσιμος και απορριπτός.

Κατόπιν τούτων και εφόσον ο πρώτος λόγος αναίρεσης έχει ήδη απορριφθεί με την 1603/2006 παραπεμπτική απόφαση του Β2 Πολιτικού Τμήματος, πρέπει ν' απορριφθεί στο σύνολό της η κρινόμενη αίτηση αναίρεσης. Περίπτωση επιδίκασης δικαστικών εξόδων σε βάρος του αναιρεσεΐοντος που ηττήθηκε δεν υπάρχει διότι δεν υπάρχει πρόσωπο διαδίκου που ηττήθηκε, όπως προκύπτει από τη διάταξη του άρθρ. 176 ΚΠολΔ, η οποία προϋποθέτει διάδικο που ηττήθηκε για την καταδίκη στην πληρωμή των εξόδων, κατά την έννοια του άρθρ. 62 του ίδιου κώδικα.

Σ 5, 12, 20.1, ΕΣΔΑ (ν.δ. 53/1974) 6.1, ΚΠολΔ 62*Ικανότητα διαδίκου.*

Ο «ειδικός λογαριασμός» που ιδρύθηκε με συλλογική σύμβαση εργασίας και χωρίς άλλη πολιτειακή πράξη, με σκοπό την επικουρική ασφάλιση εργαζομένων, δεν απέκτησε νομική προσωπικότητα ούτε μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένωση προσώπων και επομένως δεν έχει την ικανότητα να είναι διάδικος. Το μόρφωμα αυτό όμως επί 58 έτη λειτουργεί ως ασφαλιστικός οργανισμός συναλλασσόμενος με τρίτους και έχει παρασταθεί στα δικαστήρια χωρίς μέχρι τούδε να έχει προταθεί η έλλειψη της ικανότητάς του να είναι διάδικος, δηλαδή λειτουργεί «εν τοις πράγμασι» ως ένωση προσώπων. Με την άρνηση της ικανότητάς του να είναι διάδικος, θα περιέλθει ο ειδικός λογαριασμός σε πλήρη αδυναμία να επιδιώξει τα δικαιώματά του και θα ανακύψει έτσι ζήτημα αρνησιδικίας. Παραπομπή, γι' αυτό, στην Ολομέλεια.

Αρειος Πάγος 1603/2006 (Β' Τμήμα)*

(Σύνθεση: Χ. Μπαλντάς, Σ. Κολυβάς, Γ. Χλαμπουτάκης, Α.-Φ. Περίδης, Η. Γιαννακάκης)

Με τα άρθρα 21 του ν. 281/1914 «περί σωματείων» και 33-39 του β.δ. της 15/20.5.1920 «περί επαγγελματικών σωματείων» ρυθμίζεται η ίδρυση αλληλοβοηθητικών ταμείων, τα οποία αποτελούν διακεκριμένα αυτοτελή νομικά πρόσωπα σε σχέση με τη βασική συνδικαλιστική οργάνωση, τα μέλη της οποίας είναι και μέλη του αλληλοβοηθητικού σωματείου. Οι διατάξεις αυτές διατηρήθηκαν σε ισχύ και μετά την εισαγωγή του ΑΚ, σύμφωνα με το άρθρο 12 β' ΕισΝΑΚ, καταργήθηκαν κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, επανήλθαν όμως σε ισχύ με τις διατάξεις του ν.δ. 42/1974 «περί αποκαταστάσεως των συνδικαλιστικών ελευθεριών και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων», ίσχυσαν υπό το καθεστώς του ν. 330/1976 «περί επαγγελματικών σωματείων κ.λπ.», κατά το άρθρο 2 αυτού, και ισχύουν ήδη υπό το καθεστώς του ν. 1264/1982 «για τον εκδημοκρατισμό του συνδικαλιστικού κινήματος κ.λπ.». Η σύσταση, λειτουργία και δράση των πιο πάνω αλληλοβοηθητικών ταμείων διέπεται από τις πιο πάνω διατάξεις του β.δ. της 15/20.5.1920 καθώς και από τις διατάξεις του ΑΚ περί σωματείων, δηλαδή τα άρθρα 78 επ. αυτού. Στην προκείμενη περίπτωση το Εφετείο με την προσβαλλόμενη απόφαση δέχθηκε τα εξής: Με την από 25.10.1948 συλλογική σύμβαση εργασίας, που καταρτίσθηκε μεταξύ της Εμπορικής Τράπεζας και του συλλόγου των υπαλλήλων της και με την ακόλουθη διάταξή της «Συνιστάται ειδικός λογαριασμός Επικουρικής Ασφαλίσεως υπό την επωνυμία Ταμείο Επικουρικής Ασφαλίσεως Προσωπικού της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλά-

* Η απόφαση αυτή, που έχει ήδη δημοσιευθεί (βλ. ΔΙΚΗ 38, 145 επ. με παρατηρήσεις Κ. Μπέη), παρατίθεται για την πληρότητα της ενημερώσεως, καθώς δι' αυτής παραπέμφθηκε το ζήτημα στην Ολομέλεια του ΑΠ.

δος, ούτινος ο σκοπός, οι πόροι και εν γένει τα της λειτουργίας αυτού ρυθμίζονται δια του συνημμένου τη παρούση καταστατικού, όπερ αποτελείται εξ άρθρων είκοσι εννέα (29)», συνεστήθη το αναιρεσεϊόν Ταμείο. Από την παραπάνω διάταξη προκύπτει ότι το εν λόγω μόρφωμα χαρακτηρίζεται από την ίδια τη συστατική πράξη ως «ειδικός λογαριασμός», ιδρύθηκε με σ.σ.ε. και χωρίς άλλη πολιτειακή πράξη, έχει ως σκοπό την επικουρική ασφάλιση του προσωπικού της Εμπορικής Τράπεζας και στο καταστατικό ανατέθηκε η αποστολή να εξειδικεύσει το σκοπό, τους πόρους και εν γένει τα της λειτουργίας του ειδικού αυτού λογαριασμού, χωρίς αναφορά σε ενδεχόμενα μέλη του. Εν όψει των ανωτέρω δεν προσεδόθη στον εν λόγω ειδικό λογαριασμό (ή Ταμείο), συσταθέντα όχι δια πράξεως της πολιτείας, εκδιδόμενης είτε υπό τον τύπο νόμου, είτε υπό κατ' εξουσιοδότηση νόμου διοικητικής πράξεως, νομική προσωπικότητα οιασδήποτε μορφής, ώστε να έχει τη δυνατότητα να παρίσταται στο δικαστήριο, ως διάδικος...

... Σύμφωνα με το άρθρο 62 εδ. β' του ΚΠολΔ ενώσεις προσώπων που επιδιώκουν κάποιο σκοπό, χωρίς να είναι σωματεία, καθώς και εταιρίες που δεν έχουν νομική προσωπικότητα, μπορούν να είναι διάδικοι. Στην νομολογία έχει επικρατήσει η άποψη, την οποία δέχθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση και το Εφετείο, ότι οι ειδικοί λογαριασμοί, όπως και το αναιρεσεϊόν, δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ενώσεις προσώπων που επιδιώκουν κάποιο σκοπό (χωρίς να είναι σωματεία), ούτε εταιρίες χωρίς νομική προσωπικότητα και, επομένως δεν έχουν ικανότητα να είναι διάδικοι (ΑΠ 748/1969, ΑΠ 604/1994). Την ίδια άποψη ακολουθεί και η θεωρία. Το αναιρεσεϊόν όμως από τη σύστασή του, δηλαδή επί 58 χρόνια, λειτουργεί ως ασφαλιστικός οργανισμός, παρέχει συντάξεις στους συνταξιούχους της Εμπορικής Τράπεζας, συναλλάσσεται με τρίτους και παρίσταται στα δικαστήρια και στον Άρειο Πάγο, χωρίς να προτείνεται η έλλειψη της ικανότητάς του να είναι διάδικος, δηλαδή λειτουργεί «εν τοις πράγμασι» ως ένωση προσώπων. Τίθεται, επομένως, στην προκείμενη περίπτωση ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος, αν πρέπει να χαρακτηριστεί και το αναιρεσεϊόν ένωση προσώπων, αφού σε αντίθετη περίπτωση θα περιέλθει σε πλήρη αδυναμία να επιδιώξει τα δικαιώματά του και απέναντι στην αναιρεσίβλητη, θα ανακύψει δε έτσι και θέμα αρνησιδικίας. Επίσης, τίθεται ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος, αν στην περίπτωση που αποκλεισθεί από το αναιρεσεϊον το δικαίωμα προσφυγής στα δικαστήρια παραβιάζονται οι διατάξεις των άρθρων 5 § 1, 12 § 1 και 20 του Συντάγματος καθώς και η διάταξη του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ. Επομένως, λόγω του πιο πάνω ζητήματος που ανακύπτει, πρέπει ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως, από τους αριθμούς 1, 14 και 19 του άρθρου 559 ΚΠολΔ, με τους οποίους προβάλλεται η ευθεία και εκ πλαγίου παραβίαση των πιο πάνω συνταγματικών διατάξεων και του άρθρου 6 § 1 της ΕΣΔΑ καθώς και η παρά το νόμο κήρυξη δικονομικού απαραδέκτου από το Εφετείο, να παραπεμφθεί, σύμφωνα με το άρθρο 563 § 2 β' ΚΠολΔ, στην Τακτική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου.

Σημείωση

Στον Άρειο Πάγο δόθηκε η ευκαιρία να επιλύσει ένα εξαιρετικά δυσχερές (ομολογουμένως) ζήτημα και η δημοσιευόμενη απόφαση του Τμήματος έδειξε να κινείται στη σωστή κατεύθυνση: διέβλεψε κίνδυνο αρνησιδικίας σε περίπτωση αποκλεισμού της ικανότητας διαδίκου σε μορφώματα που αφενός εμφανίζουν αυτοτέλεια και αυτονομία στις συναλλαγές, αφετέρου δε (και κυρίως) είναι φορείς δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του ουσιαστικού δικαίου. Ο συγκεκριμένος ειδικός λογαριασμός («Ταμείο»), για παράδειγμα, απασχολεί υπαλληλικό και εργατικό προσωπικό με συμβάσεις εργασίας και έχει περιουσία (και ακίνητη) την οποία διαχειρίζεται δικαιοπρακτώντας επί σχεδόν έξη δεκαετίες! Η άρνηση της ικανότητάς του να είναι διάδικος (ενεργητικά ή παθητικά) στην πράξη θα σημαίνει αδυναμία ασκήσεως των δικαιωμάτων του, αλλά και των δικαιωμάτων όσων συνδέονται με αυτό δυνάμει εννόμου σχέσεως. (Δεν θα μπορεί λόγου χάρη υπάλληλός του να διεκδικήσει αυξήσεις ή προαγωγές, επιδόματα κ.λπ. που πιστεύει ότι δικαιούται και που το «Ταμείο» αρνείται να του χορηγήσει).

Εν τούτοις, αυτό το βασικό ζήτημα που εύστοχα τέθηκε από το Τμήμα με την παραπεμπτική του απόφαση, έμεινε ουσιαστικά αναπάντητο από την Ολομέλεια, της οποίας η απόφαση φαίνεται στην πράξη να οδηγεί σε αδιέξοδο στις περιπτώσεις που είτε το ίδιο το Ταμείο βρίσκεται στην ανάγκη δικαστικής προστασίας των ουσιαστικού δικαίου δικαιωμάτων του έναντι τρίτων είτε αντιστρόφως. Όσο και αν δίνει εκ πρώτης όψεως την εντύπωση ότι είναι δογματικά ορθή, δεν μπορεί να τύχει επιδοκμασίας μια λύση με αμιγώς εννοιοκρατική θεμελίωση που δείχνει να μη λαμβάνει υπόψη, από πρακτικής πλευράς, τα αδιέξοδα στα οποία οδηγεί.

Με την προσδοκία ότι θα αποβεί καρποφόρος ο διάλογος με τη νομολογία, παρατίθενται σχετικές μελέτες, εμού και του *Ελ. Καστήσιου* στις σελ. 11 επ. και 27 επ. αντιστοίχως.

Κ.Π.